

Sygn. akt I A Ca 1217/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Beata Wolfke - Kobzar
Sędziowie:	SSA Anna Guzińska SSA Iwona Biedroń (spr.)
Protokolant:	Justyna Łupkowska

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2012 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **R. O.**

przeciwko **M. S.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy

z dnia 18 maja 2012 r. sygn. akt I C 247/11

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód R. O. domagał się zasądzenia na jego rzecz od pozwanego M. S. kwoty 6.507.000 zł na którą składają się kwota udzielonej pozwanemu pożyczki – 220.000 zł oraz umowne odsetki za zwłokę w wysokości 1% dziennie liczone od dnia 31.10.2003 r.

Wyrokiem z dnia 18 maja 2012 r. Sąd Okręgowy w Legnicy zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 220.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 31.10.2003 r. do dnia zapłaty, dalej idące powództwo oddalił oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 14.487,30 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i nakazał pozwanemu aby uiścił na rzecz Skarbu Państwa kwotę 9.000 zł tytułem brakującej opłaty sądowej od uiszczenia której powód był zwolniony.

Istotne dla rozstrzygnięcia sprawy ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy przedstawiały się następująco:

Pozwany w związku z trudnościami (...) spółki (...), w której miał udziały, zwrócił się do powoda, z którym w przeszłości prowadził wspólne interesy,
o udzielnie pożyczki.

W dniu 10.10.2002 r. pomiędzy C. M. – córką powoda a pozwanym została zawarta umowa pożyczki na kwotę 260.000 zł na okres 10 miesięcy. Pożyczka miała być spłacona w określonych w umowie ratach i terminach.

W przypadku zwłoki w zapłacie rat pożyczki pożyczkobiorca miał zapłacić pożyczkodawcy odsetki w wysokości 1% dziennie.

Umowa była zabezpieczona wekslem własnym z wystawienia pozwanego oraz umową przewłaszczenia rzeczy ruchomych.

W dniu 11.10.2002 r. na konto bankowe pozwanego wpłynęła od C. M. kwota 200.000 zł.

Ponieważ pozwany spłacił pożyczkę tylko w nieznaczej części strony renegotjowały jej warunki i w konsekwencji w dniu 30.07.2003 r. zawarły kolejną umowę pożyczki tym razem na kwotę 230.000 zł. Kwota pożyczki miała być zwrócona w trzech ratach, tj. 10.000 zł do dnia 30.08.2003 r., 10.000 zł do dnia 30.09.2003 r., 210.000 zł do dnia 30.10.2003 r. Strony umowy oświadczyły, że umowa z dnia 30.07.2003 r. będzie obowiązywać w miejsce umowy z dnia 10.10.2002 r. Umowa została zabezpieczona wekslem własnym z wystawienia pozwanego oraz umową przewłaszczenia rzeczy ruchomych. Pożyczkobiorca pokwitował odbiór kwoty pożyczki. Strony uzgodniły, że w przypadku zwłoki

w zapłacie rat pożyczki, pożyczkobiorca zapłaci pożyczkodawcy odsetki za zwłokę w wysokości 1% dziennie. Pozwany zwrócił pożyczkodawcy jedynie pierwszą ratę w kwocie 10.000 zł.

W dniu 15.01.2007 r. została zawarta umowa przelewu wierzytelności z tytułu umowy pożyczki oraz praw z weksla in blanco między C. M. a powodem,
o czym pozwany został powiadomiony pismem z dnia 27.01.2007 r.

Pozwany był wielokrotnie wzywany do zwrotu pożyczki. Powód w dniu 28.07.2011 r. wypełnił weksel podpisany przez pozwanego na kwotę 6.507.000 zł.

Negocjacje stron, w trakcie których pełnomocnik pozwanego proponował zapłatę na rzecz powoda kwoty 250.000 zł nie przyniosły rezultatu.

Pozwany został prawomocnie uniewinniony od zarzutu doprowadzenia C. M. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości.

Wysokość odsetek umownych liczonych w wysokości 1% dziennie od kwoty 230.000 zł za okres od dnia 1.10.2003 r. do dnia 23.03.2012 r. wynosi 6.747.400 zł, natomiast wysokość odsetek ustawowych liczonych za ten sam okres wynosi 228.711,10 zł.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie jedynie w części.

Sąd Okręgowy przyjął, że C. M. i powód zawarli umowę pożyczki kwoty 230.000 zł, a fakt przekazania kwoty pożyczki pozwany przyznał podpisując umowę z dnia 30.07.2003 r. Wobec niewykazania przez pozwanego, że zwrócił pożyczkodawcy poza kwotą 10.000 zł pozostała kwota pożyczki Sąd Okręgowy roszczenie o zapłatę kwoty 220.000 zł uwzględnił w oparciu o art. 720 k.c.

Sąd Okręgowy uznał zastrzeżenie w umowie pożyczki umownych odsetek za zwłokę w zapłacie pożyczonej kwoty w wysokości 1% dziennie za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, a tym samym nieważne w świetle

art. 58 § 2 k.c. Zastrzeżone w umowie odsetki w wysokości 365% rocznie przekraczały prawie 30-krotnie odsetki ustawowe obowiązujące w chwili zawierania umowy. Sąd Okręgowy wskazał, że z uwagi na treść przepisów przejściowych ustawy zmieniającej kodeks cywilny, art. 359 § 2¹ k.c. nie może mieć w sprawie zastosowania, gdyż dotyczy on jedynie czynności prawnych dokonanych po wejściu w życie nowelizacji. Wobec czego Sąd Okręgowy uznał, że w sprawie winien mieć zastosowanie art. 359 § 2 k.c. i w konsekwencji zasądził od kwoty pożyczki odsetki za opóźnienie w zapłacie w wysokości ustawowej, oddalając powództwo co do odsetek w pozostałej części.

Powyższy wyrok w zakresie jakim powództwo zostało oddalone zaskarżył powód domagając się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz powoda kwoty 6.058.288,90 zł wraz z umownymi odsetkami za zwłokę w wysokości 1% dziennie od dnia 29.07.2011 r. do dnia zapłaty.

Powód zarzucił błędne ustalenie przez Sąd Okręgowy, że zastrzeżenie w umowie odsetek umownych w wysokości 1% dziennie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i zasadami współżycia społecznego co powoduje nieważność zapisów umowy w zakresie przekraczającym wysokość odsetek ustawowych poprzez odniesienie się do art. 58 § 2 k.c. i art. 353¹ k.c.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy nie są kwestionowane przez skarżącego, wobec czego Sąd Apelacyjny uznając, że mają one oparcie w materiale sprawy przyjął je za podstawę swojego rozstrzygnięcia.

Oceniając na gruncie przyjętej podstawy faktycznej zarzuty apelacji uznać należało, że nie zasługują one na uwzględnienie.

Apelujący swoją argumentację sprowadził do twierdzenia, że pozwany zgodził się na zapis umowy przewidujący, na wypadek zwłoki w zapłacie rat pożyczki, obowiązek zapłaty odsetek w wysokości 1% dziennie, a zatem winien postanowienia umowy wykonać.

Tej argumentacji Sąd Apelacyjny nie podziela.

Przewidziana w art. 353¹ k.c. zasada swobody umów doznaje ograniczeń zarówno w zakresie treści, jak i celu umowy. Artykuł 353¹ k.c. wprowadza trzy granice tej wolności: ustawę, właściwość (naturę) stosunku prawnego i zasady współżycia społecznego. Podzielić należy stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 23.06.2005 r. w sprawie sygn. akt II CK 742/04, iż zastrzeżenie w umowie pożyczki między osobami fizycznymi odsetek w wysokości nadmiernej nie mającej uzasadnienia ani w wysokości inflacji ani w zyskach osiągniętych w ramach normalnej, rzetelnie prowadzonej działalności gospodarczej może być sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Przyjęta w umowie wysokość stopy procentowej na poziomie 365% rocznie ma zdecydowanie lichwiarski charakter i nie przystaje do wynagrodzenia możliwego do osiągnięcia w uczciwym obrocie. Jest ona prawie 30-krotnie wyższa od obowiązującej w czasie zawierania umowy, stopy procentowej przewidzianej dla odsetek ustawowych, która wynosiła 12,25% rocznie. Skarżący nawet nie twierdził, że inflacja w czasie gdy zawierano umowę pożyczki uzasadniała tak wysokie odsetki umowne, bądź że możliwe było uzyskanie takiego oprocentowania depozytu w jakimkolwiek, legalnie działającym w Polsce banku. Powód nie twierdził też, aby odsetki na takim poziomie stosowane były na rynku kredytowym w czasie zawierania umowy pożyczki.

Podkreślić przy tym należy, że pożyczka udzielona została na krótki okres – 3 miesiące i nie była oprocentowana, natomiast powód (a wcześniej pożyczkodawca) nie występował na drogę sądową z żądaniem zwrotu pożyczki przez wiele – bo aż

8 lat. Gdyby żądanie powoda zostało uwzględnione odsetki umowne przekroczyłyby 6.300.000 zł. Byłaby to kwota w żadnym razie nieprzystająca do świadczenia powoda z umowy pożyczki, tj. do kwoty 220.000 zł, przysparzająca mu korzyści nie dających się uzasadnić żadnymi racjami.

Tym samym niewątpliwym jest dla Sądu Apelacyjnego, że wysokość zastrzeżonych na rzecz pożyczkodawcy odsetek za opóźnienie w zapłacie godzi w porządek prawny i poczucie sprawiedliwości i z tych przyczyn postanowienia umowy w zakresie wysokości zastrzeżonych odsetek za opóźnienie muszą być uznane za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, a tym samym nieważne w świetle art. 58 § 2 k.c.

Dodatkowo wskazać trzeba, że powód przedstawił w toku postępowania apelacyjnego opinię prawną wykonaną na jego zlecenie, którą należy traktować jako stanowisko samej strony, a z której jasno wynika, że jej autor bez szerokiego zresztą uzasadnienia, przyjął, że zastrzeżenie odsetek za opóźnienie w zapłacie na poziomie 365% rocznie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, co wskazuje przynajmniej na niekonsekwencję powoda jeżeli chodzi o zajmowane stanowisko procesowe.

Trafnie przyjął też Sąd Okręgowy, że w sprawie nie mogą mieć zastosowania przepisy art. 359 § 2¹ i § 2² k.c., wprowadzone ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 157, poz. 1316), już tylko z tego względu, że ustawodawca nie przewidział ich wstecznego obowiązywania. Nie ma zatem powodu aby rozstrzygać występujące w doktrynie rozbieżności dotyczące możliwości stosowania art. 359 § 2¹ k.c. wyłącznie do odsetek których źródłem jest czynność prawna.

W realiach niniejszej sprawy uzasadnione było odwołanie się do art. 359 § 2 k.c., skoro przepisy obowiązujące w chwili zawierania umowy nie przewidywały odsetek maksymalnych oraz mechanizmu przewidzianego w art. 359 § 2² k.c., przewidującego wprost wejście w miejsce postanowień umowy zastrzegających odsetki nadmierne odsetek maksymalnych. Odwoływanie się do wprowadzonych prawie trzy lata po zawarciu umowy pożyczki regulacji ustawowych wprowadzających odsetki maksymalne, nie znajduje żadnego prawnego uzasadnienia.

Podzielić natomiast należy wyrażane w judykaturze stanowisko, że w razie stwierdzenia nieważności zastrzeżenia umownego, w wypadku opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego, należą się odsetki ustawowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1969 r., II CR 430/69, OSNCP 1970, nr 9, poz. 152, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2003 r., II KKN 1097/00, OSNC 2004, nr 4, poz. 55, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2005, II CK 742/04).

Przyjąć zatem należało, że postanowienie umowy pożyczki określające wysokość odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego było nieważne, w związku z tym zastosowanie winien mieć przepis art. 359 § 2 k.c.

Pogląd przedstawiony w opinii prawnej złożonej w toku sporu przez powoda, kwestionujący możliwość zastosowania w sprawie art. 359 § 2 k.c. odwołuje się w przyjętej argumentacji do pokrzywdzenia powoda i postuluje przyjęcie odsetek wyższych niż ustawowe. Sąd Apelacyjny tego stanowiska nie podziela.

W sytuacji uznania, postanowienia umowy zastrzegającego nadmierne odsetki za nieważne, bezpodstawne jest poszukiwanie mierników, które wskazywałyby, jakie odsetki są w określonym przypadku właściwe, gdyż ocena taka prowadziłaby do nie znajdującego oparcia w przepisach konstruowania treści stosunku zobowiązaniowego (tak też K. Zagrobelny w Komentarzu do Kodeksu cywilnego pod. red. E. Gniewka, Warszawa 2008, str. 864).

Natomiast oceniając zarzut pokrzywdzenia powoda stwierdzić należy, że w sytuacji gdy powód uzyskał odsetki za opóźnienie w zapłacie za okres przekraczający 8 lat, a kwota odsetek przekroczyła wysokość udzielonej pożyczki, niewątpliwie do pokrzywdzenia powoda nie doszło.

Mając powyższe na uwadze należało apelację powoda oddalić w oparciu o art. 385 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego wydano stosownie do wyniku sporu w oparciu o art. 98 k.p.c. i § 6 pkt 7 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.9.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

MR